

СОДЕРЖАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ КАТЕГОРИЙ «ЭФФЕКТ» И «ЭФФЕКТИВНОСТЬ» ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В работе исследованы сущность и особенности видовых характеристик экономических категорий «эффект» и «эффективность» инновационной деятельности. Также проанализирована система показателей эффективности инновационной деятельности. Доказано, что оценка инновационной деятельности базируется на методах расчета эффективности инновационных проектов.

Ключевые слова: эффект, эффективность, инновационная деятельность, экономическая эффективность.

Донець Олег Васильович, кандидат економічних наук, доцент, директор ННЦ інформатизації та телекомунікаційних систем, ПФНУБіП України «Кримський агротехнологічний університет», Україна, e-mail: donets_csau@mail.ru.

Донець Олег Васильович, кандидат економічних наук, доцент, директор УНЦ інформатизації телекомунікаційних систем, ЮФНУБіП України «Кримський агротехнологічний університет», Україна.

Donets Oleg, SB of NULES of Ukraine «Crimean Agritechnological University», Ukraine, e-mail: donets_csau@mail.ru

УДК 326.1-055.2:338.43.01

Скиба Т. В.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ГЕНДЕРНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ

Досліджено перспективи розвитку підприємницької діяльності в умовах сільського економічного простору. Виявлено основні гендерні відмінності у баченні напрямів розвитку підприємницької діяльності. Визначена пріоритетність вибору заходів сприяння розвитку підприємницької діяльності сільськими чоловіками та жінками-підприємцями. Обґрунтовано необхідність створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та підвищення ролі жінок в економічних процесах.

Ключові слова: сільська економіка, сільське підприємництво, гендерні відносини, гендерний аналіз, гендерні відмінності.

1. Вступ

В сучасних умовах функціонування сільської економіки (а саме, посиленні позиції агрохолдингів у сільсько-господарському виробництві, збереженні негативних тенденцій у зайнятості сільського населення та традиційно нижчими доходами селян порівняно з населенням міст тощо), провідну роль у формуванні перспектив розвитку сільських територій відводять підприємницькій діяльності, що представляє собою найбільш мобільну частину ринку праці, яка використовує основну масу трудових ресурсів сільських територій. Водночас, саме сільське підприємництво сприяє економічному уповноваженню сільських жінок завдяки створенню джерел для їх зайнятості, залучення до бізнесових процесів, підвищення економічного статусу, що напряму корелює з рівнем добробуту сільського населення в цілому. Зазначене дозволяє стверджувати про актуальність проблеми розвитку сільської підприємницької діяльності, зокрема, з урахуванням її гендерних особливостей, в науково-теоретичній та практичній площині.

2. Аналіз основних досліджень і публікацій

Проблемі розвитку підприємницького сектора економіки присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних економістів, зокрема: Р. Адукова, Г. Еккера, Б. Вейсборгера, З. Варналія, О. Гальчинського, М. Долішнього, С. Дорогубцова, А. Ємельянова, В. Ключака, Е. Крилатих, В. Кудряшова, В. Кузнецова, А. Маршалла, В. Мінеєва, А. Ніконова, А. Петрикова, М. Попова, А. Ткач, В. Узун,

А. Черняєва, Г. Шмельова, Т. Шульца та інших. Гендерним дослідженням в зазначеному напрямі присвячені праці Л. Бабаєвої, Г. Бобосадикової, О. Вороніної, Е. Гвоздева, В. Герчикова, О. Здравомислової, Т. Кліменкової, Е. Маккобі, М. Малишевої, М. Хеннінг, А. Чирикової, К. Шамсієва. Проте рівень вивченості цієї проблеми залишається недостатнім і вимагає подальших розробок, зокрема в частині обґрунтування перспектив розвитку підприємницької діяльності серед чоловіків та жінок-підприємців в умовах сільського економічного простору, що й становить мету даного дослідження.

Завданнями даної статті є аналіз можливостей розвитку сільського підприємництва, напрацювання заходів сприяння активізації діяльності підприємців на селі з метою скорочення гендерного розриву у можливостях та результатах ведення сільського бізнесу.

3. Результати досліджень

Стабільне зростання в економіці країни створює сприятливі умови для розвитку бізнесу. Зростання кількості сільських підприємців вказує на те, що залучення сільського населення до підприємництва має стійку тенденцію до нарощування, що створює гарні перспективи для подальшого розвитку підприємницького сектору. Сформовані на сільських територіях умови для здійснення ділових ініціатив істотно позначаються на розвитку сільського підприємництва в цілому та жіночого зокрема. Останнє високою мірою залежить від становища жінок у суспільстві і від ролі підприємництва у тому ж суспільстві [1].

Необхідно відмітити, що візія перспектив розвитку сільського підприємництва, незважаючи на його визнану важливість для підвищення рівня добробуту сільського населення та наявний потенціал сільських територій, є досить суб'єктивною та часто диференціюється залежно від статі суб'єктів підприємництва.

Гендерний аналіз бачення перспектив ведення сільського підприємництва показав, що більшість респондентів планують розширити свою діяльність, таку думку висловлюють 78 % чоловіків та 66 % жінок-підприємців. Таким чином, можна досить впевнено говорити про те, що існують реальні підстави розраховувати на інтенсивний розвиток підприємництва [2]. Скоротити масштаби своєї діяльності мають на меті 4 % чоловічого населення і 6% опитаних підприємців жіночої статі. Частка сільських жінок-підприємців, що збираються відкривати нові напрямки діяльності на 12 % менша (46 %), ніж у чоловіків, де кількість бажаних становить 58 %. Серед респондентів, що подумують про закриття деяких з існуючих напрямків діяльності переважна кількість жінок – 14 % і втричі менший відсоток представників сильної статі (4 %). Питома вага жінок-підприємців у сільській місцевості, що мають намір збільшити випуск продукції та обсяг послуг складає 56 %. Відповідно, у чоловіків цей показник становить 70 %, що на 14 % вище аналогічного показника у жінок. Суттєві гендерні відмінності проявляються й серед тих підприємців, що розраховують скоротити випуск продукції, виготовлення товарів та надання послуг. Погоджуються з таким твердженням 6 % чоловічого населення та в три рази менша кількість жінок, а саме 2 %. Не підтримують дану ідею 80% чоловіків та 62 % жінок.

Результати аналізу засвідчують гендерну нерівнозначність оцінок власного бізнесу: абсолютна більшість чоловіків-підприємців спростовують ідею завершення підприємницької діяльності, їхня частка складає понад 80 %, цю думку поділяє 52 % жіночого населення. Важко відповісти на це запитання 18 % жінок і 10 % чоловіків відповідно. 30 % чоловіків та 14 % представниць слабкої статі не планують будь-яких змін у масштабах своєї діяльності, їх влаштовує власна позиція на ринку, тому подальші їх заходи будуть спрямовані на збереження сталого розвитку. Натомість 36 % чоловіків та 18 % жінок, висловившись на користь змін, переконані у необхідності внесення деяких коректив у їх господарську діяльність. Уточнення реалізованих і потенційних можливостей сільських підприємців дозволяє зробити висновок про те, що наявний значний підприємницький потенціал сільських територій використовується далеко не повною мірою [3].

Одне з найважливіших соціально-економічних завдань, що стоїть перед суспільством в умовах глобалізації та підвищення стандартів якості життя [4, 5], полягає в гармонізації гендерних відносин, одним з виявів яких є позиціонування жінок у сфері бізнесу. Найбільш вагомими при цьому виступають питання економічної активності жінок та стану жіночих трудових ресурсів, розвитку жіночого підприємництва та самозайнятості, безробіття в сільській місцевості. Основним засобом вирішення поставлених питань виступає подальша активізація підприємницьких ініціатив серед жінок [6, 7]. З метою підтримки участі останніх у підприємстві, їх ділових починань та розширення економічних можливостей необхідно виробити систе-

му дій, адекватних очікуванням та потребам сільських підприємців.

Гендерний аналіз заходів, які здатні сприяти розвитку сільського підприємництва засвідчує, що сільські чоловіки відносно менше, ніж жінки, потребують цільового та пільгового кредитування: їх частка складає 44 %, в той час як у жіночій частині підприємців він на 6 % вищий і становить 50 %. Переважна більшість опитаних респондентів, а саме 55 % представників жіночої та 48 % чоловічої статі мають потребу в субсидіюванні та відшкодуванні затрат на ведення бізнесу. Серед заходів, які допомогли б започаткувати власну справу та розвивати свій бізнес є гранти, про що засвідчують 32 % чоловіків та 47,5 % жінок-підприємців.

В даному контексті необхідно підкреслити, що існує прямий зв'язок між включенням та виключенням жінок-підприємців і фінансовими результатами їх діяльності в конкретному економічному виді діяльності, нормою прибутку та іншими показниками ефективності ведення бізнесу [8, 9].

В цілому, результати проведеного соціологічного опитування довели, що жінки-підприємці відчувають значно сильніші обмеження в доступі до ресурсів [10], особливо фінансово-кредитних. Саме тому вони мають більшу потребу в отриманні грантів на започаткування власної справи. Крім того, жінки є значно обізнанішими і компетентнішими в реалізації механізму «одного вікна», технології ведення бізнесу та детальніше ознайомлені з кон'юнктурою ринку, ніж чоловіки, що посилює їх значимість для подальшого розвитку підприємництва.

4. Висновки

Отже, розвиток сільської економіки на гендерній основі створює сприятливі умови для розвитку підприємницького сектору та зростання ролі жінок в економічних процесах в цілому та підприємстві зокрема. Ефективна, гендерно-чутлива політика, спрямована на стимулювання діяльності та задоволення потреб розвитку сільських підприємців, має важливе значення для сприяння гендерної рівності у сфері бізнесу та економічного розвитку сільських територій. В свою чергу, орієнтація на рівність умов та бізнес-можливостей сприяє розширенню економічного потенціалу жінок, що дає змогу збільшити їх вклад у розвиток як економіки локальної громади, так і національної економіки.

Література

1. Гендерное равенство – критерий сильной демократии [Текст] // Информационный бюллетень GENDER. – 2009. – 5-й вып. – 12 с.
2. Тележников, В. Бизнес на селе. Каковы перспективы у такого предпринимательства [Электронный ресурс] / В. Тележников. – Режим доступа: \www/ URL: <http://www.biznesasele.ru/stati/biznes-na-sele.-kakovy-perspektivy-utakogo-predprinimatelstva.html>
3. Tourism highlights [Text]. – Madrid: UNWTO, 2012. – P. 7.
4. Зінчук, Т. О. Європейська інтеграція: проблеми адаптації аграрного сектора економіки [Текст] : монографія / Т. О. Зінчук. – Житомир: ДВНЗ «Державний агроєкологічний університет», 2008. – 384 с.
5. The EU Rural Development Policy: Facing the Challenges [Electronic resource] / European Commission – Directorate-General for Agriculture and Rural Development. – 2008. – 24 p. –

Available at: \www/ URL: http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_en.htm.

6. Пердебаева, Р. Перспективы развития женского предпринимательства в стране [Электронный ресурс] / Р. Пердебаева, Д. Акынбекова. — Режим доступа: \www/ URL: <http://www.group-global.org/publication/view/329>.
7. Baharul Islam, K. M. Rural Entrepreneurship for Women: A Case for Wealth Creation by Africa's Rural Poor amidst Global Financial and Economic Crises [Text] / K. M. Baharul Islam // African Economic Conference, Addis Ababa, 11–13 Nov 2009.
8. Ситуационный анализ: Возможности и барьеры для развития женского предпринимательства на селе [Текст]. — Бишкек, 2010. — 113 с.
9. Ткачук, В. І. Диверсифікація аграрного підприємництва [Текст]: монографія / В. І. Ткачук. — Житомир, ЖНАЕУ. — 2011. — 268 с.
10. Скиба, Т. В. Розвиток жіночих підприємницьких ініціатив на сільських територіях [Текст] / Т. В. Скиба; за ред. М. Ф. Кропивка // Зб. наук. пр. Таврійського держ. Агротехнічного університету (економічні науки). — 2012. — № 2(18), т. 2. — С. 413–419.

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ГЕНДЕРНАЯ ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ

Исследованы перспективы развития предпринимательской деятельности в условиях сельского экономического пространства. Выявлены основные различия в видении направлений развития предпринимательской деятельности. Определена приоритетность выбора мер содействия развитию предпринимательской деятельности сельскими мужчинами и женщинами-предпринимателями. Обоснована необходимость создания благоприятных условий для развития предпринимательства и повышения роли женщин в экономических процессах.

Ключевые слова: сельская экономика, сельское предпринимательство, отношения, гендерный анализ, гендерное отличие.

Скиба Тетяна Володимирівна, аспірант, Житомирський національний агроекологічний університет, Україна, e-mail: tanja-skiba@yandex.ru.

Скиба Татьяна Владимировна, аспирант, Житомирский национальный агроэкологический университет, Украина.

Skiba Tatiana, Zhytomyr National Agroecological University, Ukraine, e-mail: tanja-skiba@yandex.ru

УДК 339.658

Головко-Марченко І. С.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Автором було проаналізовано теоретичні надбання щодо розуміння сутності конкурентоспроможності підприємства, високий рівень якої дозволяє сформуванню конкурентну економіку регіону та країни в цілому. Аналіз теоретичних визначень «конкурентоспроможності підприємства» дозволив виділити декілька підходів до її розуміння. Вказане дослідження дозволило автору визначитися із власним баченням даної економічної категорії.

Ключові слова: конкуренція, конкурентна економіка, конкурентоспроможність, конкурентоспроможність підприємства.

1. Вступ

З розвитком конкуренції у всіх галузях життєдіяльності людини зростає інтерес до питань управління конкурентоспроможністю підприємства. Теоретичні проблеми визначення конкурентоспроможності завжди посідали чільне місце у системі наукових досліджень. Обґрунтування даної категорії забезпечить їх практичне коректне використання і застосування, що вплине на розвиток конкурентоспроможності підприємств. Велика кількість досліджень у цій сфері, що викликає необхідність їх систематизації, свідчить про актуальність дослідження даної проблематики.

2. Аналіз літературних даних і постановка проблеми

Питання вивчення проблем конкуренції, конкурентоспроможності та конкурентоспроможності підприємства знайшли відображення в наукових працях російських та вітчизняних вчених [1–6] та інших.

Метою дослідження є групування теоретичних поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених щодо сутності «конкурентоспроможності підприємства» як економічної категорії.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні основні задачі: проаналізувати підходи, що склалися в економічній думці до розуміння «конкурентоспроможності підприємства», провести їх групування та визначитися з власним баченням даної економічної категорії.

3. Результати досліджень

Підприємство є головною ланкою ринкової економіки, тому високий рівень конкурентоспроможності підприємства дозволяє сформуванню конкурентну економіку регіону, галузі та країни в цілому.

В сучасній науковій літературі існує безліч визначень поняття конкурентоспроможності підприємства, які різняться рівнем деталізації та конкретизації поняття, метою та завданням, які ставить перед собою дослідник [1, 3, 4, 6–22].